

UNA PALOMERA I UN TUDONER A BARBERÀ DEL VALLÈS

Restes de la torre de guaita que, alhora, fou un tudoner.

Fa uns deu anys, per mor d'una nova expansió industrial en una zona del nostre terme i procedint a l'enderroc del mas Altimira, un dels darrers que ens quedaven, aparegueren ben visibles uns murs d'un metre de gruix on s'hi havien adossat, de segles enra, les parets de tàpia que configuren el maset.

Així es va poder salvar una torratxa quadrada, de 5 mts. de costat i uns 8 d'altura, feta tota de pedra carejada, regularment uniforme, amb un habitacle a la planta baixa i un altre a dalt (foto 1), i amb llurs murs lleugerament atalussats des del nivell del pis fins a la banqueta de fonaments (foto 2). El sostre dels baixos és de pedres disposades en forma de plec de llibre, rejuntades amb morter de calç i formant volta de punt d'ametlla on hi són visibles els senyals de l'encanyissat que va servir de carcassa i, també, les marques del cordillat que, longitudinalment, el travaven, tal com encara avui es fa en les cortines de canya (foto 3). Roman, encara, la primitiva obertura de punt rodó, de 60x180 cms., a l'habitacle superior, a mig aire del mur. I en el subsòl del que fou el mas s'hi veu, tam-

bé, la mina d'entrada i d'escàpol de la torre de guaita. I en el subsòl del que fou el mas s'hi veu, també, la mina d'entrada i d'escàpol de la torre de guaita

Minucioses observacions, comparacions de mides, i estudis i recerques que van ocupar-me força temps em feren arribar a les següents conclusions:

1^a) Es tractava, ben probablement, d'una torre romànica de guaita o de guàrdia que formaven el perímetre defensiu del Castell de Barberà, més o menys coetània, també, de l'església de Santa Maria (s. XI), i bastida damunt de la timba per on pujava el camí de Montcada a Arraona, en un excel·lent lloc d'observació de la vall del Ripoll, dels molins i de les hortes que regava el Rec Monnar.

2^a) Havent-hi en una paret interior un forat quadrat de 15 cms. aproximadament, que travessava amb forta rampa, en diagonal, el mur de 1 m. de gruix i que acabava per la part forana (foto 4) emmarcat amb pedra carejada on s'hi veu un voladís tren-

Cara de la torre on hi havia el reposador per als tudons, que hem assenyalat amb una fletxa. Fixeu-vos, també, amb el talús que formen els murs de la seva part baixa.

Detall del sostre de l'habitacle inferior de la torre. Observeu-ne l'empremta, molt marcada, de l'encanyissat i l'encordillat que és una de les característiques del romànic d'aquella època, quant a la construcció de voites de canó o lleugerament apuntades.

cat que podia haver estat un reposador, vaig sospitar que la torratxa podia haver servit de colomar. Les atinades comprovacions que un prestigiós columbòfil local va fer "in situ" quant a emplaçament (en clap a cel obert, al capdavant d'una canal formada al mig del bosc), sobre orientació de vents, la proximitat a un puig molt expedit, i la facilitat de trobar aliment i aigua ens confirmaren la nostra suposició.

3^a) Força temps després, en una relació de masos del terme, de 1.583, llegia que "del mas Altimira abans se'n deia Mas Palomeres". I fent preguntes a gent del poble que coneixien molt bé el terme, confirmava que el pujol proper se'n deia el Puig dels Tudons.

Heus ací com la Toponímia, una vegada més, venia en ajut de la història.

¿Podia haver-hi cap dubte que la torre de guaita havia estat, segles passats, un tudoner i que la canal que aclarianava el bosc havia servit de palomera?

Reblant el que acabo de dir he de

Detall de la finestreta-reposador per a l'entrada i eixida dels coloms.

manifestar que, fa poc, examinant documents a l'Institut Municipal d'Història de Barcelona n'he trobat un, del 1068, infeudant a Berenguer Ramon el Castell de Barberà, però, exceptuant-ne la feixa de terra que era el *Palomar*.

Per si algun lector, poc versat en la cria i explotació dels coloms, desconegués el significat dels mots que fan de títol d'aquest article, aclarirem que la *palomera* era una mena de trampa que es preparava al bosc, aplicant-se sempre aquest nom a un pendís de muntanya que reunia les condicions idònies per a poder-lo dedicar a la caça dels *tudons* o coloms salvatges, de plomatge fosc, coneguts pels romans amb el nom de *palumbus* i *palumba* i pels catalans medievals com a *paloms* i *palomes*, d'on ve el cognom català *Paloma* i el topònim *palomar* que no són, de cap manera, castellanismes. Els mots *columba* i *columbo* que han fet en català els "colom-coloma" eren els que designaven el colom domèstic generalment de color blanc.

El *tudoner* era el nom que es donava al colomar construït al descampat (sovint aprofitant les torres de guaita) i que es destinava a la cria dels tudons.

Agustí Palau i Codonyers

Fotos d'Antoni Marin i Ametller

ERNEST ALTÉS, ESCULTURA- SIMBOLISME

Aquest jove artista vigatà -fill del doctor Anicet Altés, sabadellenc de naixença i fillol d'Anicet Altés, el *roseraire*, traspasat enguany- ha exposat a Barcelona algunes de les seves escultures. Tant com escultures en el sentit convencional del mot, se'n podrien dir grups volumètrics articulats, per als quals l'artista juga amb tres materials bàsics: pedra, fusta i ferro.

Ernest Altés aporta a aquest estil d'escultura el seu neguit, àdhuc el seu estudi de recerca en el món creatiu de les formes geomètriques, lligades amb la llei física.

Altés, simbiòtic de la forma-idea, aconsegueix peces suggerents, puix tenen forma i moviment. (Ell juga i conjuga geomètricament).

L'obra que titula "*Gall*" "*posseeix totes les virtuts del número tres*". El *triangle*.

En "*Entre dues passes*" és el *cercle* que estableix un punt de lligam entre dues masses -"*dues passes*".

A "*Cruïlla*" es representa amb el *quadrat*, el cub que simbolitza, segons Averroes, el cosmos i un lloc diví...

Així altres signes, plens de suggestives captinences.

Altés té un ampli camp d'observació per on escruta i viu a la recerca i troballa dels elements naturals que hauran de fornir i constituir la part-base de les seves obres. Pedres originals i insòlites a les quals sap donar -i aprofitar- noves i singulars expressions. Ferrros als quals si li convé canvia la forma amb treball de serralleria.

Adjectivar-lo d'original ja és en si un elogi. Ernest Altés és una jove promesa que sap què vol i com ho vol. És, en tot, cabdalment original.

**Tom Maddock Gallery
Barcelona**

L'ORQUESTRA DE CAMBRA DE JOVENTUTS MUSICALS DE SABADELL A LA GENERALITAT

El president de la Generalitat de Catalunya, Molt Honorable Jordi Pujol, va oferir, el 14 de novembre darrer, una recepció oficial als representants de totes les Delegacions de Joventuts Musicals d'Espanya, que s'havien aplegat a Barcelona, on radica la seu central de l'entitat, amb motiu de l'Assemblea General d'enguany.

Per tal de correspondre a aquesta recepció, que finalitzà amb un abundant aperitiu, Joventuts Musicals obsequià al President Pujol i als Consellers assistents a l'acte, amb un concert a càrrec de l'Orquestra de Cambra de J.J.M.M. de Sabadell, en el mateix Palau de la Generalitat.

Aquesta formació orquestral sabadellenca, que dirigeix el mestre Francesc Llongueras, és única al país, ja que els seus vint components, més el quintet de vent i els solistes, són músics joves estudiants de cursos superiors de llurs instruments. Es tracta d'una labor molt valuosa, encaminada al perfeccionament artístic d'aquests joves, a donar-los l'experiència que s'adquireix en compaginar els estudis amb el treball de conjunt i, finalment, aconseguir una professionalització de la manera més digna possible.

Les obres interpretades a l'esmentat concert foren: "*Suite per a orquestra de cordes*", de G.F. Händel, i "*Sinfonietta*", de Harald Genzemer.

Es una gentilesa de

INTELECTE
GALERIA D'ART

Verge del Pilar, 125 SABADELL